

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 2 ja 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annettua lakia siten, että lain soveltamisalan ulkopuolelle rajatut alle 24 metriset kalastusalukset otettaisiin rajatusti lain soveltamisalan piiriin. Muutoksella pantaisiin osittain täytäntöön kalastusalan työtä koskeva neuvoston direktiivi. Samalla ehdotetaan, että laissa oleva viittaus hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin.

Lain soveltamisalaa koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja viittaussäännös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	8
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	8
4.2 Pääasialliset vaikutukset	9
5 Lausuntopalaute	9
6 Voimaantulo.....	9
LAKIEHDOTUS	10
Laki laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 2 ja 11 §:n muuttamisesta	10

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Kansainvälinen työjärjestö (ILO) aloitti vuonna 2002 globaalin mittakaavan neuvottelut kattavasta ja ajantasaisesta kansainvälisten standardien kokonaisuudesta kalastusalaa varten asianmukaisen suojelun takaamiseksi kalastajille maailmanlaajuisesti. Tämän tuloksena hyväksyttiin kalastusalan työtä koskeva yleissopimus vuonna 2007 (nro 188).

Yleissopimuksen määräykset koskevat määritelmien ja soveltamisalan ohella yleisiä periaatteita, kalastusaluksella tehtävään työhön sovellettavia vähimmäisvaatimuksia, palvelussuhteen ehtoja, asuintiloja ja ruokaa, sairaanhoitoa, terveyden suojelua ja sosiaaliturvaa, määräysten täytäntöönpanoa ja soveltamista, yleissopimuksen liitteiden muuttamista ja tavanomaisia loppumääräyksiä.

Suomi ei ole ratifioinut yleissopimusta. Toistaiseksi yleissopimuksen on ratifioinut 10 valtiota, joista Euroopan unionin jäsenvaltioita ovat Ranska, Viro ja Liettua. Yleissopimus tuli voimaan 16 päivänä marraskuuta 2017.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Vuonna 2007 komissio käynnisti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (EUT-sopimus) 154 artiklan nojalla EU:n työmarkkinaosapuolten kuulemismenettelyn ensimmäisen vaiheen, jolloin työmarkkinaosapuolia kehoitettiin tutkimaan, onko mahdollista tehdä yhteinen aloite vuonna 2007 solmitun kalastusalan työoloja koskevan ILO:n yleissopimuksen soveltamisen edistämiseksi EU:ssa. EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestö (COGECA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liitto (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liitto (Europêche) aloittivat neuvottelut vuonna 2009.

Järjestöt tekivät sopimuksen 21 päivänä toukokuuta 2012 ja sitä muutettiin 8 päivänä toukokuuta 2013. EU:n työmarkkinaosapuolet pyysivät 10 päivänä toukokuuta 2013, että komissio panisi niiden sopimuksen täytäntöön neuvoston päätöksellä EUT-sopimuksen 155 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Kyseisen kohdan mukaan unionin tasolla tehdyt sopimukset pannaan täytäntöön joko työmarkkinaosapuolten ja jäsenvaltioiden omien menettelyjen ja käytäntöjen mukaisesti tai, 153 artiklassa tarkoitettujen kysymysten osalta allekirjoittajaosapuolten yhteisestä pyynnöstä, neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä päätöksellä. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Työmarkkinaosapuolten sopimus pantiin Euroopan unionin tasolla täytäntöön 19 päivänä joulukuuta 2016 annetulla neuvoston direktiivillä (EU) 2017/159 kalastusalan työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2007 yleissopimuksen täytäntöönpanosta 21 päivänä toukokuuta 2012 EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestön (COGECA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liiton (Europêche) välillä tehdyn sopimuksen täytäntöönpanosta (jäljempänä *direktiivi*).

Euroopan unionin tason työmarkkinajärjestöjen välinen sopimus on direktiivin liitteenä ja muodostaa direktiivin aineellisen sisällön. Sopimus vastaa pääosin ILO:n kalastusalan työtä koskevan yleissopimuksen sisältöä.

Direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 15 päivänä marraskuuta 2019.

Kansallinen valmistelu

Direktiivi sisältää usean eri ministeriön toimialaan kuuluvaa sääntelyä. Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut esityksen (HE 291/2018) sekä omaan toimialaansa kuuluvien että liikenne- ja viestintäministeriön toimialaan kuuluvien lakien muuttamisesta. Esityksen valmistelua on kuvattu tarkemmin mainitussa hallituksen esityksessä. Esityksen myötä on muutettu merityösopimuslakia (756/2011), merityöaikalakia (296/1976), työajasta kotimaan liikenteen aluksissa annettua lakia (248/1982) sekä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettua lakia (1687/2009). Mainitut muutoslait on hyväksytty, vahvistettu ja ne tulevat voimaan 15.11.2019.

Direktiivi sisältää myös sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvaa sääntelyä, jota tämä esitys koskee. Esitysehdotus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä ja se on hyväksytty merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina keskeisimmät merenkulkualan työmarkkinajärjestöt. Lisäksi ehdotuksesta on kuultu Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:tä.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Direktiivillä pyritään parantamaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden lipun alla purjehtivilla aluksilla työskentelevien kalastajien työ- ja elinoloja vahvistamalla yhtenäinen säädöskehys merikalastusalan työoloja varten.

Direktiivi koostuu varsinaisesta direktiivistä ja direktiiviin sisältyvästä EU:n työmarkkinajärjestöjen välisestä liitesopimuksesta. Varsinainen direktiivi sisältää tämän tyyppisille direktiiveille tavanomaiset säännökset sopimuksen täytäntöönpanosta, mahdollisuudesta antaa kansallisesti työntekijöille suotuisampia säännöksiä sekä siitä, että direktiivin täytäntöönpano ei ole peruste työntekijöiden suojelun yleisen tason alentamiselle. Lisäksi direktiivi sisältää säännökset sen saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Direktiivin aineellinen sisältö on direktiivin liitesopimuksessa. Ellei sopimuksessa toisin määrätä, sopimusta sovelletaan kaikkiin työsuhteessa oleviin kalastajiin, jotka työskentelevät kaupallista kalastustoimintaa harjoittavilla kalastusaluksilla. Lisäksi sopimusta sovelletaan myös niihin kalastajiin, jotka eivät ole työsuhteessa, jos heidän lisäksi aluksella työskentelee myös työntekijäasemassa olevia kalastajia. Näin voidaan varmistaa yleisen turvallisuuden ja terveyden suojeleminen aluksella. Lähtökohtaisesti sopimus koskee myös kaikenlaisia kalastusaluksia, joita käytetään kaupalliseen kalastukseen. Sopimusta sovelletaan merialueella tapahtuvaan kalastukseen. Sisävesillä tapahtuva kalastus jää sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Sopimuksen 3 artiklassa määrätään poikkeamismahdollisuudesta sellaisten tilanteiden varalta, että sopimuksen soveltaminen olisi erityisen vaikeaa kalastajien palvelussuhteen ehtojen erityispiirteistä tai kalastusalojen toimintatavasta johtuen. Jäsenvaltio voi tällaisessa tilanteessa objektiivisin perustein kuulemisen jälkeen sulkea sopimuksen vaatimusten ulkopuolelle tiettyjä kalastaja- tai kalastusaloja. Jos sopimuksen soveltamisalaa on tämän kohdan mukaan rajoitettu, on toimivaltaisen viranomaisen tarvittaessa ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpitei-

siin laajentaakseen asteittain sopimuksen määräykset koskemaan kaikkia asianomaisia kalastaja- tai kalastusalusryhmiä enintään viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.

Sopimuksen 2 osassa määrätään kalastusalusten omistajien, päälliköiden ja kalastajien velvollisuuksista. Määräyksillä pyritään siihen, että päälliköllä on tarvittavat resurssit ja valmiudet voidakseen täyttää sopimuksesta johtuvat velvollisuutensa ja että varmistetaan mahdollisimman turvalliset ja terveelliset työolosuhteet.

Sopimuksen 3 osassa määrätään kalastusaluksella tehtävää työtä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Määräykset koskevat kalastajan vähimmäisikää ja lääkärintarkastuksia. Sopimuksen 4 osassa edellytetään riittäviä miehitysvaatimuksia, jotta varmistetaan aluksen turvallisuus ja toimintavarmuus. Lisäksi neljänteen osaan sisältyvät määräykset työ- ja lepoajoista, miehistöluettelosta, työsopimuksen vähimmäissisällöstä, kalastajan kotimatka-oikeudesta sekä yksityisiä työmarkkinapalveluita koskevista vaatimuksista. Työsopimuksen vähimmäissisällöstä annetaan tarkemmat määräykset sopimuksen liitteessä I.

Sopimuksen 5 osa koskee ruokaa ja asuintiloja, terveydensuojelua ja sairaanhoitoa sekä työturvallisuutta ja tapaturmien torjuntaa. Kalastusaluksen asuintiloista on annettu tarkemmat määräykset sopimuksen liitteessä II.

3 Nykytila ja sen arviointi

Yleistä

Sopimuksen ja sen liitteiden vaatimukset liittyvät useisiin lakeihin ja asetuksiin, jotka kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimialaan. Seuraavassa kuvataan sopimuksen vaatimusten suhdetta voimassa olevaan lainsäädäntöön siltä osin, kun kyse on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimialaan osittain tai kokonaan kuuluvasta sääntelystä.

Aluksen päällikön velvollisuudet

Sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan aluksen päällikkö vastaa siitä, että aluksella järjestetään sellaista valvontaa, jolla voidaan varmistaa, että kalastajien työolosuhteet ovat mahdollisimman turvalliset. Työturvallisuuslain 8 §:ssä säädetään työnantajan yleisestä huolehtimisvelvoitteesta, johon sisältyy muun muassa se, että työnantaja tarkkailee jatkuvasti työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta.

Sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan b-c alakohdissa edellytetään, että aluksella järjestetään asianmukaista johtamista ja tiedotusta, joilla varmistetaan, että kalastajat voivat tehdä työtään mahdollisimman turvallisesti. Työn tekemisen turvallisuutta sääntelevän työturvallisuuslain 2 luvussa säädetään työnantajan yleisistä velvollisuuksista, joilla nämä vaatimukset täytetään. Näitä työnantajan yleisiä velvollisuuksia ovat esimerkiksi 10 §:ssä säädetty työn vaarojen selvittäminen ja arviointi, 13 §:ssä säädetty työn suunnittelu ja 14 §:ssä säädetty työntekijälle annettava opetus ja ohjaus. Mitä tässä on sanottu työnantajasta, sovelletaan vastaavasti työturvallisuuslain 7 §:n 1 kohdan mukaan yhteisellä työpaikalla toimivaan pääasiallista määräysvaltaa käyttävään työnantajaan, muuhun työnantajaan sekä itsenäiseen työsuorittajaan siten kuin 49–51 ja 53 §:ssä säädetään.

Kalastajan lääkärintarkastuksia, terveydensuojelua ja sairaanhoitoa koskevat vaatimukset

Artiklat 7–9 sisältävät määräyksiä lääkärintarkastuksesta. Pääsääntöisesti kalastusaluksella työskentelevillä on oltava voimassa oleva lääkärintodistus (7 artikla), lääkärintodistuksen on täytettävä tietyt muoto- ja sisältövaatimukset (8 artikla) ja tietyt lisävaatimukset yli 24-metrinen alusten osalta (9 artikla). Näistä lääkärintarkastuksia koskevista vaatimuksista säädetään kansallisesti laivaväen lääkärintarkastuksista annetussa laissa (1171/2010).

Artikloissa 26–32 säädetään terveydensuojelusta ja sairaanhoidosta sekä suojelusta työhön liittyvän sairauden, vamman tai kuoleman varalta. Artikla 26 sisältää määräykset kalastajan oikeudesta saada sairaanhoitoa ja kalastusaluksen omistajan velvollisuudesta järjestää sairaanhoitoa. Näistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään erityösopimuslain (756/2011) lisäksi työterveyshuoltolaissa (1383/2001) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 19 §:ssä.

Artiklassa 29 edellytetään, että kalastaja saa maksutonta sairaanhoitoa, jonka kustannuksista kalastusaluksen omistaja vastaa, kunnes kalastaja on palannut kotiin, siltä osin kuin kansallinen sosiaaliturvajärjestelmä ei sitä kata. Kansallisesti näistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään erityösopimuslaissa ja terveydenhuoltolain 19 §:ssä.

Artiklassa 31 edellytetään, että kalastajia suojellaan työhön liittyviltä sairauksilta, vammoilta ja kuolemalta. Lisäksi edellytetään, että kalastajalla, joka on vammautunut työssään, on oikeus asianmukaiseen korvaukseen. Näistä toimenpiteistä säädetään kansallisesti työturvallisuuslaissa ja työterveyshuoltolaissa (artiklan kohta 1), työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015; artiklan kohta 2) sekä erityösopimuslaissa (artiklan kohta 3).

Artiklassa 32 mahdollistetaan se, että kalastusaluksen omistajan taloudelliset velvoitteet voidaan varmistaa joko kalastusaluksen omistajan omaan vastuuseen tai vakuutus- tai muuhun järjestelmään perustuen. Suomessa tämä vastuu perustuu pakolliseen vakuuttamisvelvollisuuteen työtapaturma- ja ammattitautilain 3 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Kansallinen lainsäädäntö kattaa kalastajien lääkärintarkastuksia, terveydensuojelua ja sairaanhoitoa koskevat vaatimukset direktiivin vaatimukset.

Kalastajan työturvallisuutta koskevat vaatimukset

Artiklat 34–36 sisältävät työturvallisuutta ja -terveyttä sekä tapaturmien torjuntaa koskevia määräyksiä. Artiklan 34 vaatimuksista säädetään kansallisesti työturvallisuuslain 1 (lain tarkoitus), 7 (yhteinen työpaikka), 10 (työn vaarojen selvittäminen ja arviointi), 14 (työntekijälle annettava opetus ja ohjaus) ja työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 42 (työsuojelun yhteistoiminta suomalaisella aluksella) ja 46 §:ssä (työtapaturmasta ja ammattitaudista ilmoittaminen) sekä nuorista työntekijöistä annetussa laissa (998/1993).

Artiklassa 35 kalastusaluksen omistajalta edellytetään, että hän ryhtyy toimenpiteisiin estääkseen tapaturmat ja sairastumiset, varmistaakseen asianmukaisen opastuksen sekä varataakseen kalastajille asianmukaiset suojavarusteet sekä –asusteet. Näistä asioista säädetään kansallisesti työturvallisuuslain 10, 14 ja 15 §:ssä sekä työturvallisuuslain nojalla annetussa valtioneuvoston päätöksessä henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä (1407/1993). Artiklan 36 mukaan kalastajien tai heidän edustajiensa on tarvittaessa osallistuttava riskienarviointiin. Työsuojelun yhteistoiminnasta säädetään työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 5 luvussa.

Kansallinen lainsäädäntö kattaa kalastajien työturvallisuutta koskevat direktiivin vaatimukset.

Kalastajan asuinympäristöä koskevat vaatimukset

Artikloissa 21-22 on yleisluonteiset velvoitteet säätää aluksen asuintiloista ja ruokahuollosta. Aluksen asuintiloista ja ruokahuollosta säädetään laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetussa laissa (395/2012) sekä mainitun lain nojalla annetuissa valtioneuvoston asetuksissa laivaväen asuinympäristöstä aluksella (825/2012) ja ruokahuollosta aluksella (820/2012).

Artiklassa 23 on yksityiskohtaisia asuintiloihin liittyviä velvoitteita. Valtioneuvoston asetus laivaväen asuinympäristöstä aluksella kattaa pääosin artiklan velvoitteet. Artiklan a kohdan mukaan kalastusaluksen asuintilojen rakentamista tai muuttamista koskevat suunnitelmat tulisi tarvittaessa hyväksyä. Lainsäädännössämme ei ole velvoitetta hyväksyä tässä tarkoitettuja suunnitelmia eikä tarvetta siihen ole ottaen huomioon, että aluksen asuintiloista on säädetty varsin yksityiskohtaisesti asuintiloja koskevassa valtioneuvoston asetuksessa ja että nämä tilat tarkastetaan ennen aluksen käyttöönottoa lain 395/2012 6 §:n mukaisesti.

Artikla 24 sisältää ruokaan ja ruokahuoltoon liittyviä velvoitteita. Näistä velvoitteista säädetään ruokahuollosta aluksella annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Artikla 25 sisältää viittauksen sopimuksen liitteeseen II, joka sisältää aluksen asuintiloihin ja ruokahuoltoon liittyviä yksityiskohtaisia määräyksiä. Liitteessä on yhteensä 79 kohtaa.

Liitteen asuintiloja koskevista yleisistä määräyksistä (kohdat 1–7) säädetään laissa 395/2012 ja sen nojalla annetussa asetuksessa 825/2012 sekä työturvallisuuslain henkilöstötiloja koskevassa 48 §:ssä.

Liitteen valvontaa ja suunnittelua koskevista määräyksistä (kohdat 8–11) säädetään valvontaa koskevilta osin lain 395/2012 6 §:ssä. Alusta koskevat suunnitelmat voidaan artiklan 23 mukaan tarvittaessa hyväksyä. Kansallista tarvetta suunnitelmien hyväksymiselle ei ole, joten tältä osin asiasta ei myöskään ole säädetty.

Liitteen kohdat 12–18 sisältävät suunnittelua ja rakentamista koskevia määräyksiä. Näistä säädetään kansallisesti asetuksessa 825/2012.

Liitteen kohdissa 19–32 on määräyksiä melusta ja tärinästä, tuuletuksesta, lämmityksestä ja ilmastoinnista sekä valaistuksesta. Melusta ja tärinästä säädetään kansallisesti työntekijöiden suojelemisesta melusta aiheutuvilta vaaroilta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (85/2006), työntekijöiden suojelemisesta tärinästä aiheutuvilta vaaroilta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (48/2005), asetuksen 825/2012 8 §:ssä sekä työturvallisuuslain 39 §:ssä. Asianmukaisesta tuuletuksesta säädetään asetuksessa 825/2012 ja tupakoimattomien suojelusta tupakkalain (549/2016) 74 §:ssä sekä valtioneuvoston päätöksessä ympäristön tupakansavusta ja siihen liittyvästä syöpävaaran torjunnasta (1153/1999). Lämmitystä ja ilmastointia sekä valaistusta (kohdat 24–32) koskevista määräyksistä säädetään kansallisesti asetuksessa 825/2012.

Liitteen kohdissa 33–46 on määräyksiä makuuhyteistä. Kansallisesti aluksen makuuhyteistä on säädetty asetuksessa 825/2012. Ruokailutiloja koskevat määräykset sisältyvät liitteen kohtiin 47-51. Ruokailutiloja koskevat kansalliset säännökset sisältyvät asetuksiin 825/2012 ja 820/2012. Ammeita, suihkuja, käymälöitä ja pesualtaita sekä pesutiloja koskevat määräykset

HE 52/2019 vp

sisältyvät liitteen kohtiin 52–60. Kansallinen näitä tiloja koskeva sääntely on asetuksessa 825/2012 ja työturvallisuuslain 48 §:ssä.

Sairaille ja loukkaantuneille järjestettävästä erillisestä sairashytistä on määräykset liitteen kohdissa 61–62. Kansallinen sääntely on asetuksessa 825/2012.

Liitteen kohdissa 63–66 sisältää määräyksiä muista tiloista ja asioista sekä virkistysmahdollisuuksista ja yhteydenpidosta. Kansallisesti näistä asioista on säädetty asetuksessa 825/2012.

Keittiötiloja ja ruoan varastointia sekä ruokaa ja juomavettä koskevista liitteen 67–74 määräyksistä säädetään kansallisesti työturvallisuuslain 48 §:ssä, laissa 395/2012, työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (577/2003) 4 §:ssä sekä asetuksissa 820/2012 ja 825/2012.

Asuintilojen siisteydestä, päällikön tai hänen valtuuttamansa tekemistä tarkastuksista sekä poikkeuksista on määräykset liitteen kohdissa 75–79. Kansallinen sääntely on laissa 395/2012 ja asetuksissa 820/2012 ja 825/2012.

Kansallinen lainsäädäntö kattaa pitkälti kalastajien asuinympäristöä koskevat direktiivin vaatimukset. Direktiivissä on kuitenkin joitakin yksittäisiä vaatimuksia, joista ei ole säädetty kansallisesti. Tällaisia määräyksiä ovat esimerkiksi liitteen II kohdan 28 vaatimus, jossa edellytetään, että jos makuuhytissä on päivänvalo, on ne voitava pimentää ja kohdan 42 vaatimus patjoilla varustetuista vuoteista. Lisäksi valtioneuvoston asetuksia, joissa säädetään yksityiskohtaisesti alusten asuintiloista ja ruokahuollosta ei sovelleta alle 24 metrisiin aluksiin. Direktiivin säännökset koskevat kaikenkokoisia, myös alle 24 metrisiä kalastusaluksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Direktiivi sisältää varsin yksityiskohtaisia asuintiloja ja ruokahuoltoa koskevia säännöksiä. Direktiiviä sovelletaan kaikkiin kaupallista toimintaa harjoittaviin kalastusaluksiin. Kansallisesti alusten asuintiloja ja ruokahuoltoa koskeva yksityiskohtainen sääntely on toteutettu valtioneuvoston asetustasoisesti. Laissa 395/2012 on hyvin yleisluonteiset asuintiloja (11 §), ruokaa (14 §) ja ruokahuoltoa (15 §) koskevat säännökset ja valtuutussäännökset tarkempien säännösten antamiseen valtioneuvoston asetuksella. Lain 395/2012 soveltamisalasäännöksessä alle 24 metriset kalastusalukset on rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Koska direktiiviä sovelletaan kaikenkokoisiin kalastusaluksiin, ehdotetaan lain 395/2012 soveltamisalasäännöstä muutettavaksi siten, että lain 395/2012 asuintiloja, ruokaa ja ruokahuoltoa koskevat säännökset koskisivat myös alle 24 metrisiä kalastusaluksia, lukuun ottamatta 11 §:n 2 momentin vaatimusta, jonka mukaan jokaista laivaväkeen kuuluvaa kohden on oltava yhden hengen makuuhytti, mikäli aluksella asutaan. Tällä muutoksella mahdollistettaisiin se, että direktiivin kaiken kokoisten alusten asuintiloja ja ruokahuoltoa koskeva yksityiskohtainen sääntely voitaisiin toteuttaa valtioneuvoston asetuksella ja direktiivin täytäntöönpanovaatimukset näin saataisiin toteutettua.

Lain 395/2012 11 §:n 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta hakea poikkeusta momentissa säädetystä velvoitteesta, jonka mukaan jokaista laivaväkeen kuuluvaa kohden on pääsääntöisesti oltava yhden hengen makuuhytti. Tähän poikkeuslupaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta 3 momentin mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään. Tämä

säännös ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, joka tulee voimaan vuoden 2020 alusta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Lakia 395/2012 ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain soveltamisalan piiriin otettaisiin alle 24 metriset alukset siltä osin, kun kyse on säännöksistä, jotka koskevat aluksen asuintiloja, ruokaa ja ruokahuoltoa. Lisäksi ehdotetaan, että viittaussäännös hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Näillä teknisillä muutoksilla ei ole taloudellisia, viranomaistoimintaan vaikuttavia tai muitakaan vaikutuksia.

5 Lausuntopalaute

Esityksestä on pyydetty lausunto merimiesasiain neuvottelukunnalta, jossa ovat edustettuina keskeisimmät merenkulkualan vaikuttajat. Lisäksi lausunto on pyydetty Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:ltä. Lausunnon ovat antaneet Suomen Merimiesunioni SMU ry, joka kannatti esitystä sekä Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, joka kiinnitti lausunnossaan huomioita seikkoihin, joista on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella.

6 Voimaantulo

Koska jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät säädökset voimaan viimeistään 15 päivänä marraskuuta 2019, laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian kuitenkin siten, että 11 §:n 3 momentin muutos tulisi voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Koska kalastusalan työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2007 yleissopimuksen täytäntöönpanosta 21 päivänä toukokuuta 2012 EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestön (COGECA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liiton (Europêche) välillä tehdyn sopimuksen täytäntöönpanosta annetussa neuvoston direktiivissä (EU) 2017/159 on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain 2 ja 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain (395/2012) 2 § ja 11 §:n 3 momentti seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan suomalaisiin aluksiin, joilla työskentelee laivaväkeä.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) puolustus- tai merivartiotehtäviin käytettävään valtion alukseen;
- 2) kantosiipi-, ilmatyyny- eikä perinnealukseen.

Kalastusalukseen, jonka pituus on alle 24 metriä, sovelletaan vain 11 §:n 1 ja 5 momenttia sekä 14 ja 15 §:ää.

Ulkomaiseen alukseen, joka on Suomen vesialueella, sovelletaan merityöyleissopimuksen määräyksiä.

11 §

Asuintilat

Muutoksenhausta tässä pykälässä tarkoitettua poikkeuslupaa koskevaan päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____. Lain 11 §:n 3 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 2019

Pääministeri

Antti Rinne

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen